

بنام یکتای بی همتا

۲۷۰۸۲

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه ادبیات فارسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته زبان شناسی

گرایش آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

موضوع:

بررسی تأثیر خواندن گسترده در تقویت مهارت خواندن

استاد راهنما: دکتر سید محمد ضیاء حسینی

استاد مشاور: دکتر کیوان زاهدی

دانشجو: لیلا مدبری

۰۴۳۰۴

شهریور ۷۸

۲۷۰۸۲

تقدیم به پدر و مادر عزیزم:

آنها که بزرگوارانه در طول مدت تحصیل و زندگی مرا یاری نموده و با الطاف خویش برای همهٔ عمر مرا مدیون خویش ساختند و دعاهای خیرشان را بدرقه را هم کردند تا سبب موفقیت مرا فراهم سازند. از خداوند بزرگ می‌خواهم که مرا توفیق دهد تا همیشه قدر شناس زحماتشان باشم و در انجام وظیفه و احسان نسبت به آنها بکوشم.

تقدیر و سپاسگزاری

خدایاتورا سپاس می گویم که فرصت تحصیل علم را برای من فراهم نمودی تا بتوانم به تحصیلات خود ادامه دهم و این پایان نامه را به اتمام برسانم. بی شک اگر لطف و عنایت تو، همچون همیشه شامل حال من نبود توان مقابله با مشکلات زندگی و تحصیل برایم نه تنها دشوار بلکه محال می نمود. در اینجا وظیفه خود می دانم تا از رئیس گروه ادبیات فارسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، جناب آقای دکتر دزفولیان که اقدام به تأسیس این رشته نمودند و زحمات سنگین آن را متقبل شدند، کمال تشکر و قدر دانی را بنمایم.

جادار دکه از تمام اساتید بزرگوار خویش در دوره فوق لیسانس آقایان دکتر منشی زاده، دکتر خاتمی، دکتر ثروت، دکتر صفوی، دکتر پرمون و خانم دکتر شقاقی که در طول مدت تحصیل سخاوتمندانه تجربیات ارزنده سالیان عمر خویش را در طبق اخلاص نهادند و به بنده ارزانی فرمودند، کمال تشکر و قدر دانی را می نمایم و در مقابل این بزرگواران سر تعظیم و سپاس فرود می آورم.

از استاد عزیزم جناب آقای دکتر کیوان زاهدی که مشاوره این پایان نامه را بر عهده داشتند، و در تهیه و تکمیل آن مرا یاری نمودند کمال تشکر و قدر دانی را می نمایم و اقرار می کنم راهنماییها و پیشنهادات ارزنده ایشان در تکمیل این رساله نقش والایی را ایفا کرده است. توفیق بیش از پیش ایشان را از خداوند منان خواستارم.

در اینجا بر خود واجب می دانم که از زحمات بی دریغ و بی شائبه جناب آقای دکتر سید محمد ضیاء حسینی که راهنمایی این پایان نامه را بر عهده داشتند، تشکر و قدر دانی فراوان نمایم. قدر دانی کنم از بزرگواریهای ایشان که صبورانه روح تحقیق و پژوهش را در من زنده می گردانید و انگیزه کار و تلاش را در من ایجاد و تقویت می کرد علاوه بر آن در جهت تهیه و تدوین این رساله پیشنهادات ارزنده و پرتئمری را ارائه نمودند. از خداوند بزرگ طول عمر با عزت و برکت را برای ایشان و خانواده ارجمندشان آرزو مندم.

همچنین از مدیران و معلمان عزیز دبستان فاطمه معصومه و نمونه شهرستان
الیگودرز که با من همکاری نمودند و ساعاتی از وقت کلاسی خود را در اختیارم
نهادند، صمیمانه متشکرم.

لیلا مدیری

شهریور ۷۸

چکیده

تحقیق حاضر سعی بر آن دارد تا تأثیر خواندن گسترده را در تقویت مهارت خواندن دانش آموزان کلاس پنجم ابتدایی غیر فارسی زبان بسنجد. البته باید در نظر داشت که میزان این تأثیر نسبت به خواندن فشرده سنجیده می شود و آزمودنی ها ایرانی تبارهایی هستند که زبان فارسی برای آنان نقش زبان دوم را ایفا می کند. در خواندن گسترده زبان آموزان کتابها و مطالب باب طبعشان را بیشتر به عنوان یک کار خارج از کلاس به سرعت مطالعه می کنند و هدفشان درک کلی آن مطالب است. اما در خواندن فشرده فراگیران سعی بر پی بردن به ویژگیهای ساختاری و واژگانی متن داشته تا بدین ترتیب معنی متن را جزء به جزء دریابند.

برای انجام این تحقیق در ابتدای کار نیاز به دو گروه همگن بود که این کار از طریق پیش آزمون درک خواندن و نمره های فارسی ثلث اول آنها صورت گرفت با گروه کنترل خواندن به شیوه فشرده و تمرکز بر متن کتاب درسی فارسیشان آغاز شد در حالی که با گروه آزمایش خواندن به شیوه گسترده از طریق استفاده از کتابهای سطح بندی شده کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان آغاز شد. پس از خواندن این کتابها و طی دوره لازم، آزمون درک خواندن از دو گروه به عمل آمد. سؤالاها و محتوای این آزمون از کتابهای سطح بندی شده کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بود که هیچ یک از دو گروه کنترل و آزمایش آنها را نخوانده بودند. این آزمون برای مشخص نمودن تفاوت میزان درک خواندن و عکس العمل آنها نسبت به کتابهایی که قبلاً تماسی با آن نداشتند، بود. بعد هم پس آزمونی از کتابهای درسی فارسی از دو گروه به عمل آمد تا میزان درک خواندن دو گروه نسبت به کتاب درسیشان پس از طی دوره تحقیق مشخص گردد. در پایان دوره مشخص شد که افراد گروه آزمایش میزان درک خواندنشان از کتابهای کانون بهتر است ولی هر دو گروه در پس آزمون درک خواندن کتاب درسیشان تقریباً یکسان عمل کردند و اختلاف بین دو گروه از لحاظ آماری زیاد معنی دار نبود.

این تحقیق به ترتیب زیر منظم شده است:

فصل اول شامل مقدمه، معرفی موضوع، اهداف، روش و ساختار پژوهش است.

فصل دوم مروری بر تاریخچه و تحقیقات انجام شده در زمینه خواندن و خصوصاً خواندن گسترده دارد.

فصل سوم به نحوه گردآوری داده ها، جامعه آماری و روشهای انجام تحقیق می پردازد.

فصل چهارم مربوط به تجزیه و تحلیل داده ها و نتیجه گیری است.

فصل پنجم به دستاوردهای تحقیق در زمینه های مختلف آموزشی و پیشنهاداتی برای

تحقیق در این زمینه می پردازد.

فصل اول: مقدمه و معرفی موضوع

- ۱-۱- مقدمه ۱
- ۲-۱- معرفی مسئله ۳
- ۱-۲-۱- مقایسه خواندن گسترده و خواندن فشرده ۶
- ۲-۲-۱- زمینه سازی برای خواندن گسترده ۶
- ۳-۲-۱- شیوه خواندن گسترده ۷
- ۴-۲-۱- شیوه خواندن فشرده ۸
- ۵-۲-۱- تعیین سطح زبانی متون به شیوه خواندن گسترده ۹
- ۶-۲-۱- خواندن گسترده و افزایش واژگان ۱۰
- ۳-۱- اهداف پژوهش ۱۳
- ۴-۱- اهمیت پژوهش ۱۳
- ۵-۱- روش پژوهش ۱۴
- ۶-۱- ساختار پژوهش ۱۵

فصل دوم: مروری بر تاریخچه

- ۱-۲- مقدمه ۱۷
- ۲-۲- مفهوم خواندن ۱۸
- ۳-۲- اهمیت خواندن ۲۳
- ۴-۲- برنامه های خواندن گسترده (ERP) ۲۵
- ۵-۲- مزایای برنامه های خواندن گسترده ۲۶
- ۶-۲- مشکلات اجرای برنامه های خواندن گسترده ۲۷
- ۷-۲- تحقیقات مختلف در زمینه خواندن ۲۸
- ۱-۷-۲- خواندن و تأثیر علاقه فراگیران نسبت به متون خواندنی ۳۰
- ۲-۷-۲- خواندن و تأثیر دانش فرهنگی ۳۲
- ۳-۷-۲- خواندن و تأثیر آگاهی از عوامل انسجام بخش درون متن ۳۳
- ۴-۷-۲- خواندن و تأثیر نوع آزمون بر آن ۳۵

- ۳۶ ۵-۷-۲ خواندن و تأثیر فعال کردن دانش پیشین خواننده
- ۳۸ ۶-۷-۲ خواندن و تأثیر استفاده از متنهای ساده شده برای دانشجویان
- ۳۹ ۷-۷-۲ خواندن و تأثیر آموزش ساخت واژه
- ۴۰ ۸-۷-۲ خواندن و تأثیر استفاده از متون و دانش ادبی
- ۴۰ ۹-۷-۲ خواندن و تأثیر ارائه و معرفی واژه های کلیدی متن توسط معلم پیش از خواندن آن
- ۴۱ ۱۰-۷-۲ خواندن و تأثیر استفاده از خواندن انتقادی
- ۴۲ ۱۱-۷-۲ خواندن و تأثیر راهبردهای پیش از خواندن
- ۴۳ ۱۲-۷-۲ خواندن و تأثیر طول متن بر آن
- ۴۳ ۱۳-۷-۲ خواندن و تأثیر شنیدن بر آن
- ۴۴ ۱۴-۷-۲ اشاره به عناوین تحقیقات دیگر در زمینه خواندن و نام محققان مربوط به آنها
- ۴۷ ۸-۲- تحقیقات مربوط به خواندن گسترده
- ۴۸ ۱-۸-۲ تحقیقات مربوط به خواندن گسترده در ایران
- ۴۹ ۲-۸-۲ تحقیقات مربوط به خواندن گسترده در خارج از ایران
- ۵۳ ۳-۸-۲ تحقیقات مربوط به تماس غیر مستقیم و فراوان با متنهای خواندنی
از طریق بلندخوانی برای کودکان
- ۵۵ ۹-۲ تفاوت این تحقیق با تحقیق سایرین در این زمینه

فصل سوم: نحوه گردآوری داده ها، جامعه آماری، روش

انجام تحقیق

- ۵۹ ۳-۱ مقدمه ای در مورد ارزشیابی و میزان تأثیر آن بر آموزش
- ۵۹ ۲-۳ بررسی مجدد سؤالاتی تحقیق
- ۶۰ ۳-۳ طرح و روش تحقیق
- ۶۳ ۴-۳ ابزار و وسایل مورد نیاز
- ۶۴ ۱-۴-۳ خصوصیات افراد مورد آزمایش
- ۶۶ ۲-۴-۳ ویژگیهای پیش آزمون و پس آزمون سنجش میزان درک خواندن
دانش آموزان از کتابهای دبستان برای انتخاب و تقسیم افراد به دو گروه

همگن در آغاز کار و بررسی تفاوت‌های دو گروه در پایان دوره تحقیق

- ۶۶ ۳-۴-۲-۱- اهداف تدریس زبان فارسی در دوره پنج ساله ابتدایی
- ۶۷ ۳-۴-۲-۲- ویژگی‌های کتابهای فارسی دبستان و نحوه تدریس آن
- ۶۹ ۳-۴-۳- ویژگی‌های کتابهای سطح بندی شده کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان جهت خواندن گسترده
- ۷۰ ۳-۴-۴- آزمون خواندن و درک مفاهیم مربوط به کتابهای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و توضیحاتی درباره طرز تهیه این آزمون

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها و نتیجه گیری

- ۷۴ ۴-۱- مقدمه ای در مورد توصیف داده ها
- ۷۵ ۴-۲- تجزیه و تحلیل داده ها و محاسبات آماری مربوط به پیش آزمون درک خواندن کتابهای فارسی دوره دبستان
- ۷۸ ۴-۳- تجزیه و تحلیل داده ها و محاسبات آماری مربوط به آزمون درک خواندن کتابهای کانون پس از طی دوره تحقیق
- ۸۰ ۴-۴- تجزیه و تحلیل داده ها و محاسبات آماری مربوط به پس آزمون درک خواندن کتابهای فارسی دوره دبستان

فصل پنجم: خلاصه تحقیق و پیشنهادات

- ۸۳ ۵-۱- خلاصه یافته ها و جمع بندی کلی
- ۸۳ ۵-۲- مشاهدات جانبی در حین تحقیق
- ۸۵ ۵-۳- دستاوردهای آموزشی
- ۸۵ ۵-۳-۱- دستاوردهای آموزشی این تحقیق در زمینه خواندن
- ۸۶ ۵-۳-۲- دستاوردهای آموزشی این تحقیق در زمینه نوشتن
- ۸۶ ۵-۳-۳- دستاوردهای آموزشی این تحقیق در زمینه گسترش واژگان
- ۸۷ ۵-۳-۴- دستاوردهای آموزشی این تحقیق در زمینه ارزشیابی

- ۸۷ ۵-۳-۵- دستاوردهای آموزشی این تحقیق در زمینه طراحی متن های خواندنی
- ۸۸ ۵-۳-۶- دستاوردهای آموزشی این تحقیق در زمینه طراحی برنامه درسی
- ۸۸ ۵-۳-۷- دستاوردهای کلی
- ۸۹ ۵-۴- پیشنهادات دیگر برای تحقیق در این زمینه

کتابنامه:

- ۹۱ فارسی
- ۹۱ انگلیسی
- ۹۷
- ۱۰۲ ضمیمه

«فهرست جدولها و فرمولهای استفاده شده در تحقیق»

جدول ۱ نتایج حاصل از مجموع نمره های پیش آزمون و نمره های ثلث اول ص ۷۶

مشخصه های دو گروه	گروه الف (آزمایش)	گروه ب (کنترل)
جمع نمره ها	۴۵۰	۴۴۱
میانگین	۱۵	۱۴/۷
واریانس	۷/۶۶	۸/۰۱
انحراف استاندارد	۲/۷۶	۲/۸۳

جدول ۲ نتایج حاصل از مجموع نمره های آزمون درک خواندن کتابهای کانون ص ۷۸

مشخصه های دو گروه	گروه الف (آزمایش)	گروه ب (کنترل)
جمع نمره ها	۴۴۱/۲۵	۳۷۷/۵
میانگین	۱۴/۷۱	۱۲/۵۸
واریانس	۵/۱۶	۶/۵۹
انحراف	۲/۲۷	۲/۵۶

جدول ۳ نتایج حاصل از مجموع نمره های پس آزمون و نمره های ثلث دوم ص ۸۰

مشخصه های دو گروه	گروه الف (آزمایش)	گروه ب (کنترل)
جمع نمره ها	۴۸۶	۴۷۵
میانگین	۱۶/۲	۱۵/۸۳
واریانس	۴/۷۱	۵/۶۵
انحراف معیار	۲/۱۷	۲/۳۶

$$S(x_1 - x_2) = \sqrt{\frac{(S_1)^2}{n_1} + \frac{(S_2)^2}{n_2}}$$

$S(x_1 - x_2)$ = اختلاف انحراف استانداردهای بین میانگین دو گروه

S_1 = انحراف استاندارد گروه آزمایش

S_2 = انحراف استاندارد گروه کنترل

X_1 = میانگین گروه آزمایش

X_2 = میانگین گروه کنترل

n_1 = تعداد افراد گروه آزمایش

n_2 = تعداد افراد گروه کنترل

$$Z(x_1 - x_2) = \frac{x_1 - x_2}{S(x_1 - x_2)}$$

$Z(x_1 - x_2)$ = نمره استاندارد تفاضل میانگین دو گروه

X_1 = میانگین گروه آزمایش

X_2 = میانگین گروه کنترل

$S(x_1 - x_2)$ = اختلاف انحراف استانداردهای بین میانگین دو گروه

$$P = \frac{F}{N}$$

P = شاخص دشواری

F = تعداد پاسخهای صحیح به یک سؤال

N = تعداد افرادی که پاسخ داده اند

فصل اول

«مقدمه و معرفی موضوع»

۱-۱- مقدمه

انسان دانسته های خود را از دو طریق کسب می کند یکی از راه شنیدن و دیگری از راه خواندن. با کمی تفکر متوجه می شویم که مطالب روزمره و غیر تخصصی بیشتر از راه شنیدن ولی مطالب علمی و تخصصی بیشتر از طریق خواندن کسب می گردد. از طرفی برای فهمیدن مطالب روزمره از راه شنیدن احتیاج به آموزش و کلاس و مدرسه نیست و همه افراد به طور طبیعی یک سری از مطالب را فرا می گیرند اما برای یادگیری از طریق خواندن به همه افراد باید چگونگی فرایند خواندن را آموزش داد به عبارت دیگر خواندن یکی از مهارتهایی است که احتیاج به آموزش دارد. چه در زبان مادری و چه در زبان دوم زبان آموزان باید فنون خوب خواندن را یاد بگیرند تا بتوانند در حداقل زمان، حداکثر استفاده را از وقت خود ببرند و مطالب را با درک کافی مطالعه کنند.

خواندن یکی از عمده ترین روشهای کسب معلومات به حساب می آید چون پیشرفتهای علمی و تکنولوژیکی همه از طریق کتابها و مجلات در اختیار خوانندگان قرار می گیرد پس خواندن در سطوح بالای آموزش، از اهمیت ویژه ای برخوردار است خواندن مهمترین فعالیت در حوزه آموزش زبان است در میان مهارتهای زبانی «خواندن» ضروری ترین مهارت برای یادگیری مستقل است که از طریق آن زبان آموزان می توانند دانش بیشتری هم درباره خود زبان و هم درباره موضوعات زبانی دلخواهشان بدست آورند.

به علت پیچیدگی خاصی که جوامع امروز پیدا کرده اند، هر فرد مؤثری در اجتماع مجبور است هر روز مقدار زیادی نوشته بخواند. این نوشته ها بسته به حرفه و علایق افراد ممکن است نامه های اداری، گزارشهای کاری، مجله، روزنامه ها و مقالات علمی و هنری و دهها موضوع دیگر باشد. کمتر کسی است که تراکم مواد خواندنی در مقابل تنگی وقت برای او مسأله نگران کننده ای ایجاد نکرده باشد و کمتر کسی است که به علت اینکه نتوانسته است نوشته ای را در زمانی محدود و معین بخواند فرصتهایی را از دست نداده باشد و از این رهگذر متأسف نشود. همه ما کتابهایی داریم که منتظریم روزی